सलिलाशयम् । ततः प्रस्रुततोयन्तं प्रसमीक्ष्य जलाशयम् । बबन्धुर्विविधैर्योगैर्मत्स्यान् मत्स्योपजीविनः विलोड्यमाने तस्मिंस्तु स्रुततोये जलाशये । अगच्छद्बन्धनं तत्र दीर्घसूत्रः सहापरैः । उद्दाने क्रियमाणे तु मत्स्यानां तत्र रज्जुभिः । प्रविश्यान्तरमेतेषां स्थितः सम्प्रतिपत्तिमान् । गृह्यमेव तदुद्दानं गृहीत्वा तं तथैव सः । सर्वानेव च तांस्तत्र ते विदुर्ग्रथितानिति । ततः प्रक्षाल्यमाणेषु मत्स्येषु विपुले जले । मुक्त्वा रज्जुं प्रमुक्तोऽसौ शीघ्रं सम्प्रतिपत्तिमान् । दीर्घसूत्रस्तु मन्दात्मा हीनबुद्धिरचेतनः । मरणं प्राप्तवान् मूढो यथैवोपहतेन्द्रियः । एवं प्राप्ततमं कालं यो मोहान्नावबुध्यते । स विनश्यति वै क्षिप्रं दीर्घसूत्रो यथा झषः । आदौ न कुरुते श्रेयः कुशलोऽस्मीति यः पुमान् । स संशयमवाप्नोति यथा सम्प्रतिपत्तिमान् । अनागतविधाता च प्रत्युत्पन्नमतिश्च यः । द्वावेव सुखमेधेते दीर्घसूत्रो विनश्यति" कर्म० । २दीर्घे सूत्रे न० । ६ब० । ३दीर्घतन्तुके त्रि० "दीर्घसूत्रमकरोत् परिधानम्" माघः ।

दीर्घसूत्रिन् त्रि० दीर्घं सूत्रं कर्तव्यव्यापारोऽस्त्यस्य इनि । चिरक्रियावति । "अयुक्तः प्राकृतः स्तब्धः शठो नैकृतिकोऽलसः । विषादी दीर्घसूत्री च कर्त्ता तामस उच्यते" गीता । "यदह्ना कार्यं तन्मासेनापि यो न सम्पादयति स दीर्घसूत्री" आ०त० रघु० ।

दीर्घस्कन्ध पु० दीर्घः स्कन्धः काण्डोऽस्य । तालवृक्षे राजनि० ।

दीर्घा स्त्री दीर्घ+टाप् । पृश्निपर्ण्याम् राजनि० ।

दीर्घाध्वग पु० दीर्घमायतमध्वानं गच्छति गम–ड ६त० । (धाओडिया) ख्याते पत्रवाहकभेदे ।

दीर्घायु त्रि० दीर्घमायुः यस्य । चिरकालजीविनि "जीवातुश्च दीर्घायुत्वं मे" यजु० १८।६ "दीर्घायुत्वाय प्रति रतं न आयुः" ऋ० ८।५९।७

दीर्घायुध पु० नित्यकर्म० । कुन्तास्त्रे त्रिका० । दीर्घं दन्तरूपमायुधं यस्य दीर्घात् आयुध्यते आ+युध–क । १शूकरे पुंस्त्री शब्दमा० ।

दीर्घायुष्य पु० दीर्घमायुष्यं यस्य । १श्वेतमन्दारकवृक्षे २मार्कण्डेये च राजनि० । ३आयतायुर्युक्तेषु चिरजीविशब्दार्थोक्तेषु त्रि० कर्म० । ३दीर्घे बहुकालव्यापके आयुषि तत्कारणमुक्तं मनुना । "ऋषयो दीर्घसन्ध्यत्वात् दीर्घमायुरवाप्नुयुः" ।

दीर्घायुस् पु० दीर्घमायुरस्य । १दीर्घायुष्ययुक्ते २चिरजीविशब्दोक्तार्थे च । "दीर्घायुस्ते ओषधे ! खनिता" यजु० १।२१००

दीर्घालर्क पु० दीर्घोऽलर्क इव । श्वेतमन्दारवृक्षे राजनि० ।

दीर्घास्य त्रि० दीर्घमास्यं यस्य । १आयतमुखे २हस्तिनि च ३शिवानुचरभेदे दीर्घलोचनशब्दे दृश्यम् दीर्घमास्यं यत्र देशे । ४पश्चिमोत्तरदेशभेदे वृ०सं० १४अ० वाक्यं दीर्घग्रीवशब्दे दृश्यम् ।

दीर्घाहन् पु० दीर्घाण्यहानि यत्र । निदाघसमये इह "हल्ङ्यादि" पा० सुलोपे प्रत्ययलक्षणेन "रोऽसुपि" पा० रकारनिषेधेन रुस्तस्यासिद्धत्वात् न नान्तलक्षण उपधादीर्घः" सि० कौ० । दीर्घाह्ना इत्यत्र "अह्नोऽदन्तात्" पा० नत्वम् कर्म० । "राजाहःसखिभ्यः ठच्" पा० ठच् । दीर्घाह दीर्घदिवसे पु० ।

दीर्घिका स्त्री दीर्घैव स्वार्थे क कापि अत इत्त्वम् । १जलाशयभेदे तत्प्रमाणं जलाशयोत्सर्गतत्त्वे यथा नव्यवर्द्धमानधृतवसिष्ठः "शतेन धनुर्भिः पुष्करिणी । त्रिभिः शतैर्दीर्घिका, चतुर्भिर्द्रोणः पञ्चभिस्तडागः ! । द्रोणाद्दशगुणा वापी" इति संहितायामन्तरपदश्रुतेरत्रापि तथावगम्यते । तेन चतुर्दिक्षु पञ्चत्रिंशद्धस्तानूनतायां द्वादशशतहस्तान्तरानूनत्वेन दीर्घिका" "शृङ्गाहतं क्रोशति दीर्घिकाणाम्" रघुः । २जलाशयमात्रे "स्वर्णदी सुरदीर्घिका" अमरः दीर्घिकाभिश्च पूर्णाभिस्तया पुष्करिणीभिर्हि" भा०आ० १२८अ० ।

दीर्घेर्वारु नित्यकर्म० । डङ्गरीलताभेदे राजनि० । [४भये च न०

दीर्ण त्रि० दॄ–क्त । १विदारिते २भीते च भावे क्त । ३विदारे

दीस त्रि० दी–क्षये क्विप् तां स्यति सो–क । क्षयनाशके गवादिगणे दीप्तेत्यत्र दीसेति पाठान्तरात् हितादौ यत् । दीस्य तद्धितादौ त्रि० ।

दु गतौ भ्वा०पर०अक०अनिट् । दवति अदौषीत् केचित्तु वेडयमित्याहुस्तेन अदावीदित्यपि । दुदाव वेट्कत्वेऽपि लिटि नित्येट् दुदुविव । दूनः । "पित्तेन दूने रसने सितापि" नैष० ।

दु उपतापे स्वा०प०सक०सेट् । उपतापःपीडनम् । दुनोति अदावीत् अदौषीत् लिटि नित्येट् दुदुविव । दुतः । "मृदुतया दुतया" माघः । "दुनोति निर्गन्धतया स्म चेतः" कुमा० "स भस्मसाच्चकारारीन् दुदाव च कृतान्तवत्" भट्टिः "मृदु दूयेत यदङ्गमर्पितम्" रघुः कर्मकर्तरि रूपं दू–खेदे दैवादिकस्य वा रूपम् ।